

دولت در هزینه‌های جاری اش تجدیدنظر کند

قیمت کالاهای اساسی ارتباط تنگاتنگی با نرخ تورم در سال آتی دارد. اگر دولت به‌طور کلی در مهار نرخ تورم برای سال آتی موفق عمل کند، مهار قیمت کالاهای اساسی هم به‌عنوان بخشی اثرپذیر از نرخ تورم کلی اقتصاد، امری اجتناب‌ناپذیر است، اما برای اینکه بینیم دولت تا چه اندازه در مهار نرخ تورم موفق خواهد بود باید به میزان درآمدها و هزینه‌های دولت در بودجه سال ۹۸ نگاه کنیم. در بودجه سال ۹۸ که سرنوشت مسائل اقتصادی و غیراقتصادی سال آینده را تعیین می‌کند، هزینه‌ها به طرز هنگفتی افزایش داشته و بخش زیادی از درآمد دولت باید صرف تامین مالی بنگاه‌های دولتی و دستگاه‌هایی شود که عملکرد آن‌ها، فاقد بازخورد موثری حداقل برای اقتصاد کشور است. طبق آنچه در لایحه بودجه پیش‌بینی شده، هزینه‌های مربوط به جبران خدمات کارکنان در لایحه بودجه سال آینده با کاهش ۱۱ هزار میلیارد تومانی مواجه شده و بودجه شرکت‌های دولتی در لایحه بودجه ۹۸، ۵۲ هزار میلیارد تومان در نظر گرفته شده است. در حالی که افزایش سه هزار میلیارد تومانی بودجه عمرانی کشور برای سال آینده بسیار ناچیز است و این نشان می‌دهد، درآمدهای دولت از محل تولید کماکان با کاهش روبه‌رو است و در سال آتی به‌دلیل شرایط تحریمی و خاصی که بر کشور حاکم است، این مسئله بر افزایش نرخ تورم اثر نامطلوبی برجای می‌گذارد. از آنجایی که عمده مالیات‌دهندگان همچنان بخش‌های مولد و تولیدی هستند که البته سهم بسیار ناچیزی از بودجه دارند، تحقق درآمدهای مالیاتی پیش‌بینی شده هم تا حدودی ممکن نیست. یعنی با وجود تورم بالای ۲۰ درصد تولید کشور و شرایط بی‌ثبات منطقه‌ای، خیلی از بنگاه‌ها یا از چرخه فعالیت باز می‌ایستند یا به‌صورت نیمه‌تعطیل در می‌آیند. پس نه‌روی درآمدهای بخش تولید برای سال آتی می‌توان حساب مطلق باز کرد و نه‌روی درآمدهای مالیاتی، آینده‌فروش نفت هم همچنان مبهم است و معلوم نیست دولت چگونه می‌تواند، کاهش ذخایر ارزی را جبران کند. با توجه به سهم بیش از ۵۰ درصدی نهادهای دولتی از اقتصاد، درآمدهای دولت هم عمدتاً صرف این بخش‌ها خواهد شد. در این شرایط ممکن است دولت برای تامین درآمد کشور به درآمدهای غیرواقعی یعنی افزایش پایه پولی روی آورد که بدترین مدل تامین مالی اقتصاد است و خود تورمی جدید به همراه می‌آورد. با پیش‌بینی افزایش پایه پولی و توسل دولت به سیاست‌های انبساطی، ممکن است نرخ تورم افزایش پیدا کرده و سال جدید را با تورم جدید شروع کنیم. افزایش ۲۰ درصدی حقوق نیز عاملی اثرگذار بر رشد نرخ تورم است. با این حساب حداقل بین ۲۰ تا ۳۰ درصد به نرخ تورم سال آینده اضافه می‌شود که در این صورت اگر تمهیدی اندیشیده نشود، التهاب قیمتی، کالاهای اساسی را تحت‌تاثیر قرار خواهد داد. از آنجایی که اقلام خوراکی جزء نیازهای اساسی زندگی مردم است و با ادامه حیات آن‌ها مرتبط است، حذف تقاضای آن‌ها از بازار با کاهش آن برای سرکوب قیمت، جز در مواقع اجباری، ممکن نیست. پس بیشتر از همه این کالاهای اساسی هستند که در معرض افزایش قیمت قرار دارند و از این‌نظر برای دلالت و واسطه‌گران محل جذابی برای سودجویی است. اگر دولت در رابطه با هزینه‌های جاری و هزینه‌های هنگفت دستگاه‌های دولتی تجدیدنظر نکند، افزایش پایه پولی و نرخ تورم در سال ۹۸ قطعی خواهد بود.

تامین منابع ارزی و ریالی کالاهای اساسی

رئیس کل بانک مرکزی از تامین منابع ریالی و ارزی کالاهای اساسی و موردنیاز مردم در پایان سال خبر داد. عبدالناصر همتی درباره تداوم تامین کالاهای اساسی با ارز چهارهزار و ۲۰۰ تومانی، گفت: «اگرچه در این باره بحث‌های مختلفی در جامعه انجام شده، اما دولت تاکنون هیچ تصمیمی نگرفته است.» وی افزود: «ما بحث‌های مختلف کارشناسی داریم و هدف این است مشکلات تامین کالاهای اساسی با ارز چهار هزار و ۲۰۰ تومانی را برطرف کنیم، چراکه این اقدام با ارز دولتی وارد، اما دچار انحراف و در بعضی زمینه‌ها دچار افزایش قیمت شده‌اند که این مشکل باید با بحث‌های کارشناسی بررسی و حل شود.»

۱۰ نکته نو

«آینه‌نو» تحولات سه حوزه اقتصادی موثر بر معیشت کارگران ارز، مسکن و کالاهای اساسی رادر سال ۹۸ پیش‌بینی کرده است

غول تورم به شیشه باز می‌گردد؟

اعطای زمین ارزان به سازندگان که تقریباً بیش از ۵۰ درصد هزینه ساخت و ساز را در بر می‌گیرد، فراهم کند و هم تهیه مصالح ارزان برای آن‌ها را در نظر داشته باشد. افزایش ساخت‌وساز به افزایش عرضه کمک خواهد کرد و همین امر مسیر قیمت مسکن را به نفع خریداران تغییر می‌دهد.»

■ **کالاهای اساسی؛ ضرورت مهار قیمت اقلام غذایی**
روند افزایشی نرخ تورم از ابتدای سال جاری تا به حال که روزهای پایانی سال را سپری می‌کنیم، نه تنها تورم تکرر کمی را از بین برد، بلکه موضوع تامین کالاهای اساسی را با رشد قیمتی که این کالاها داشته‌اند، با چالش روبه‌رو کرده است. براساس آمارهای بانک مرکزی، تورم برخی از اقلام خوراکی مثل گوشت از ۹۰ درصد هم گذشته و تورم برخی از اقلام خوراکی مثل مرغ، تخم مرغ، روغن، برنج و... همچنان در صدر بالاترین نرخ تورم است. آمارهای رسمی هم از تورم بین پنج تا ۲۳۰ درصدی کالاهای خوراکی در بهمن ماه سال جاری در مقایسه با همین ماه در سال گذشته حکایت دارد، این در حالی است که سیاست تخصیص ارز ۴۲۰۰ تومانی به کالاهای اساسی هم نتوانسته در مهار قیمتی این کالاها موثر باشد. هرچند برخی عامل افزایش قیمت این کالاها را صرفاً مرتبط با تخصیص نادرست ارز می‌دانند. بر همین اساس هم بود که کوپنی شدن کالاهای اساسی –البته کوپن الکترونیک و نه کوپن کاغذی– در مجلس به تصویب رسید و قرار شد دولت در توزیع کالاهای اساسی نظارت و عملکرد بهتری داشته باشد. طبق مصوبه جدید مجلس، دولت مکلف است در سال ۹۸ مابه‌التفاوت ریالی ۱۴ میلیارد دلار از منابع حاصل از صدور نفت سهم خود را به چند شیوه، صرف حمایت از معیشت مردم کند: ۱- واردات یا خرید تولید داخل و توزیع کالاهای اساسی ۲- واردات یا خرید تولیدات داخل و توزیع دارو و تجهیزات پزشکی و نهادهای کشاورزی و دامی با نرخ ارز نیمایی و اختصاص مابه‌التفاوت آن با نرخ نیمایی برای معیشت مردم و حمایت از تولید ۳- دولت از کالابرگ الکترونیک برای تامین کالاهای اساسی موردنیاز مردم با نرخ ارز ترجیحی یا پرداخت نقدی استفاده کند ۴- دولت موظف است به حسن اجرای این بند نظارت کند و گزارش عملکرد را هر سه ماه یک بار به کمیسیون‌های برنامه و بودجه، اقتصاد و کشاورزی ارائه کند. هرچند برخی از کارشناسان به سیستم کوپنی شدن کالا انتقاداتی دارند، اما به نظر می‌رسد در شرایط حاضر تنها راهی که می‌تواند مانع از بحران هرچه بیشتر تامین بازار اقلام غذایی سید معیشت شود، توزیع کوپنی کالاهاست.

■ **ضرورت احیا و تقویت شرکت‌های بازرگانی**
عقبایی با اشاره به اینکه لازم است دولت شرکت‌های بازرگانی و ستاد بسیج اقتصادی را برای توزیع کالاهای اساسی احیا کند، به «آینه‌نو»، می‌گوید: «در شرایط کنونی که کشور در بحران بهسر می‌برد، سیاست کوپنی شدن کالاهای اساسی می‌تواند بخشی از التهابات بازار را مهار کند، وگرنه هر سیاستی غیر از این بر التهابات اضافه خواهد کرد و نرخ تورم را افزایش خواهد داد.» وی با تأکید بر موثر بودن کوپن الکترونیک بر جلوگیری از انحراف نظام توزیع، افزود: «نظام توزیع با کوپن الکترونیک قابل نظارت است، اما مهم‌تر از آن، احیای شرکت‌های بازرگانی دولت است که کار واردات کالاهای اساسی به آن‌ها سپرده شود، چون شرکت‌های خصوصی در این مدت نشان دادند که ممکن است ارز تخصیصی برای واردات کالاهای اساسی را به مسیرهای دیگر منحرف کنند و تجربه ناموفق دیگری را رقم زنند.»

قیمت متعادل، وضعیت اجاره‌نشینی و مستاجران البته بهتر از متقاضیان خرید مسکن نیست. هرچند روند افزایشی نرخ اجاره‌ها از سال ۹۶ شروع شده، اما در سال جاری اجاره‌ها تا بالای ۴۰ درصد هم رشد داشته و کارگران مستاجر را ناگزیر از پرداخت ۸۰ درصد درآمد خود برای پرداخت اجاره‌ها کرده که این امر نشان می‌دهد، شرایط برای اجاره‌خانه‌هم دشوار است. برخی از مستاجران کم‌درآمد نیز در پی همین امر تهران را ترک کرده و به حومه‌های شهر رفته‌اند. در حال حاضر براساس آمارها چیزی بالای ۳۰ درصد مردم کشور مستاجر هستند و اکثرانیز در خانه‌هایی بامترز پایین زندگی می‌کنند. کارشناسان پیش‌بینی می‌کنند با توجه به رکود حاکم در بخش مسکن، قیمت مسکن حداقل برای سال ۹۸ اگر کاهش پیدا نکند، افزایش و در واقع جهش پیدا خواهد کرد.

■ **رکود مانع از افزایش قیمت مسکن**
حسام عقبایی، نایب‌رئیس اتحادیه مشاوران املاک تهران در این خصوص با تأکید بر رکود حاکم بر بخش مسکن، به «آینه‌نو» توضیح می‌دهد: «از آنجایی که افزایش قیمت مسکن خودبه‌خود بخش عمده‌ای از تقاضا برای خرید مسکن را به سمت اجاره‌نشینی سوق داده و فروش مسکن را با چالش روبه‌رو کرده است، افزایش دوباره قیمت مسکن ممکن نیست. یعنی با فرض اینکه عرضه‌کنندگان هم چنین رغبتی داشته باشند، رکود مانع از افزایش دوباره قیمت خواهد شد. حتی کاهش قیمت مسکن در پی این رکود شاید محتمل باشد. اما در یک سوی دیگر سیاست‌های دولت و برنامه‌های پیشنهاد شده‌وی در تحولات آتی این بخش اثرگذار خواهد بود.»

■ **ضرورت اعطای مشوق به سازندگان مسکن**
عقبایی در ادامه بیان اینکه برای مهار قیمت مسکن باید میزان عرضه‌ر افزایش داد، می‌گوید: «یکی از سیاست‌هایی که به‌روفق عرضه‌و به تبع آن، کاهش قیمت مسکن کمک می‌کند، اعطای مشوق به ساخت‌وساز مسکن است. یعنی دولت، هم باید زمینه

بستگی به ذخایر ارزی دولت دارد. هرچند مسئولان حوزه بانکی سعی در استفاده درست از این ذخایر و نگهداری از آن برای مصارف حیاتی سال آتی دارند، اما اگر تحت‌تاثیر کاهش بیشتر درآمدهای نفتی ذخایر ارزی پایین بیاید، حداقل می‌توان مطمئن بود که نرخ ارز برای سال ۹۸ همچنان بالای قیمت ۱۰ هزار تومان است. حتی اگر بانک مرکزی به‌صورت دستوری و کنترلی نرخ را در مقاطعی به زیر ۱۰ هزار تومان برساند، باز از آنجایی که نرخ غیرواقعی و براساس عرضه‌و تقاضای مهندسی شده توسط بانک مرکزی است، تأثیری بر کاهش قیمت کالاها در بازار نمی‌گذارد. یعنی از سیاست کاهش نرخ ارز، بخش‌های اقتصادی کشور بهره‌مند نخواهند شد و این یعنی کاهش نرخ ارز اما فاقد اثر بر بازار.»

■ **کاهش واقعی نرخ دلار؛ ماموریت دشوار بانک مرکزی**
مرتضی عزتی، کارشناس اقتصادی نیز با بیان اینکه کاهش واقعی نرخ دلار ماموریت دشوار بانک مرکزی است، درباره افق پیش‌روی این بخش مهم اقتصاد کشور در سال ۹۸ به «آینه‌نو» می‌گوید: «به نظر نمی‌آید کاهش واقعی نرخ دلار محقق شود، مگر آنکه تحولات سیاسی و بین‌المللی مساعد برای کشور رقم بخورد و اثر تحریم را خنثی کند که این نیز تا حدودی فرضی غیرمحتمل است. پیش‌بینی می‌شود بانک مرکزی حداقل در شش ماهه ابتدای سال، نرخ دلار را در قیمت ۱۲ هزار تومان نگه دارد و مانع از افزایش دوباره آن شود.»

■ **روای خانه‌دار شدن اقشار کم‌درآمد در سال ۹۸**
افزایش ۹۰ درصدی قیمت مسکن –طبق گزارش بانک مرکزی– در سال جاری نسبت به سال گذشته، خیال خانه‌دار شدن را از سر خیلی از مردم به‌ویژه قشر کارگر و ضعیف جامعه بیرون کرده است. حالا هم عرضه‌کنندگان در دغدغه پیدا کردن متقاضی واقعی برای فروش خانه‌هایی با قیمت‌های نجومی هستند و هم متقاضیان در پی پیدا شدن یک خانه با

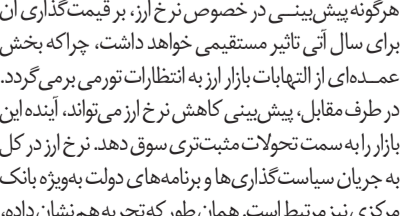

چند روزی بیشتر تا پایان سال ۹۷ –یک سال متفاوت از نظر اقتصادی همراه با نوسان‌های غیرمنتظره در بازارهای مختلف– باقی‌نمانده است. سوال مهمی که این روزها برای خیلی از مردم، به‌ویژه اقشار ضعیف جامعه مطرح می‌شود این است که آیا سال آینده از دست التهاب بازار ارز، مسکن و قیمت کالاهای اساسی در امان خواهیم بود؟ پاسخ به این سوال نه تنها برای مردم بلکه حتی برای کارشناسان، تصمیم‌گیران و سیاست‌گذاران با وجود نقض آن همه پیش‌بینی که برای سال ۹۷ در مورد بازارهای مختلف داشتند، بسیار دشوار است. نرخ ارز به‌عنوان مهم‌ترین فاکتور اثرگذار بر وضعیت اقتصادی کشور و شرایط معیشتی اقشار کارگر و حقوق‌بگیر بر خلاف تأکید مسئولان مربوطه، هنوز به زیر ۱۰ هزار تومان نرسیده و در خوش‌بینانه‌ترین حالت می‌توان امیدوار بود سال آتی را با وجود تلاش‌های رئیس کل بانک مرکزی، با نوسان کم‌دامنه نرخ دلار در کانال ۱۲ هزار تومان، شروع کنیم. اما در رابطه با کالاهای اساسی و همچنین بخش مسکن که جزء ضروری‌ترین نیازهای زندگی مردم است، چنین خوش‌بینی‌ای کمی با آماواگر روبه‌رو است. در این روزها همه تلاش عرضه‌کنندگان بخش مسکن با وجود رکودی که بر این بخش حاکم شده، برای افزایش دوباره قیمت مسکن است. از سویی کشش قیمتی کالاهای اساسی به گرانی هرچه بیشتر و برخی ضعف‌های سیاستی تنظیم بازار در مهار دلالت و واسطه‌گران کالاهای اساسی، تلاش‌ها برای کاهش قیمت کالاهای اساسی را نا کام گذاشته است، مگر آنکه مصوبه جدید مجلس و کوپنی شدن کالاهای اساسی دردی از مشکلات این حوزه دوا کند. در این گزارش نگاهی داریم به سه حوزه مهم ارز، مسکن و کالاهای اساسی و تحولات این سه حوزه را در سال ۹۷ بررسی کرده و افق پیش‌روی آن‌ها را در سال ۹۸ در گفت‌وگو با کارشناسان به بحث نه‌شسته‌ایم.

■ **گره خوردن نرخ ارز با نوسانات دنباله‌دار**
نرخ دلار از ابتدای سال جاری که روی قیمت پنج هزار تومان قرار داشت تا به حال که به حدود ۱۳ هزار تومان رسیده، تقریباً دو نیم برابر افزایش پیدا کرده است. روند افزایشی نرخ دلار البته در اواخر اسفند ماه سال گذشته که نرخ آن هنوز در محدوده چهار هزار تومان قرار داشت، شروع شد و تا به حال که در روزهای پایانی سال جاری قرار داریم با اندک وقفه‌هایی، ادامه پیدا کرده است. هرچند تغییر رئیس کل بانک مرکزی از ابتدای مرداد ماه مسیر افزایشی نرخ ارز را تا حدودی متوقف کرد، اما باز نرخ دلار برخلاف پیش‌بینی‌ها به زیر ۱۰ هزار تومان نرسیده است. مسئله مهم‌تر، عدم بهره‌مردم از روند کاهش نرخ ارز در چند ماه گذشته بوده است. مهار قیمت ارز از شش ماهه دوم سال تا به حال تأثیر ملموسی بر کنترل قیمت‌ها در بازار نداشته و حتی تا بازار برخی اقلام –مثل خودرو، گوشت و مرغ– برای افزایش قیمت بیشتر شده است. اینکه از این پس بانک مرکزی در مهار قیمتی نرخ ارز آن هم به‌صورت واقعی و اثرگذار بر کاهش قیمت‌ها در بازار برای سال آتی موفق می‌شود یا نه هنوز مبهم است.

■ **وابستگی نرخ دلار به ذخایر ارزی کشور**
طهماسب مظاهری، رئیس کل اسبق بانک مرکزی در این رابطه با اشاره به تأثیر فروش نفت و درآمدهای نفتی بر قیمت دلار، به «آینه‌نو» می‌گوید: «باید بپذیریم در رابطه با نرخ ارز همه چیز

هرگونه پیش‌بینی در خصوص نرخ ارز، بر قیمت‌گذاری آن برای سال آتی تأثیر مستقیمی خواهد داشت، چراکه بخش عمده‌ای از التهابات بازار ارز به انتظارات تورمی برمی‌گردد. در طرف مقابل، پیش‌بینی کاهش نرخ ارز می‌تواند، آینده این بازار را به سمت تحولات مثبت‌تری سوق دهد. نرخ ارز در کل به جریان سیاست‌گذاری‌ها و برنامه‌های دولت به‌ویژه بانک مرکزی نیز مرتبط است. همان طور که تجربه هم‌نشان داده،

بانک مرکزی آرامش بازار ارز را حفظ کند

صورت، تقاضای سفته‌بازی صرفاً از بازار ارز کوچ خواهد کرد و در سایر بازارها همچنان جریان خواهد داشت. حفظ ارزش پول ملی در گرو تلاش دولت برای افزایش درآمدهای واقعی اقتصاد و بخش تولید است. در این راستا البته رشد درآمدهای صادراتی در سال جاری سیگنال مثبتی به دولت داده، اما زمانی می‌توان اثر این رشد را بر اقتصاد کشور دید که جریان ورود ارزهای صادراتی به کشور تسهیل شود، بنابراین موفقیت بانک مرکزی برای ورود ارزهای صادراتی به بازار نقش موثری در کنار کنترل سفته‌بازی برای کاهش نرخ ارز دارد.

کارشناس اقتصادی

جروانی مرتبط است. ورود بانک مرکزی به بازار ارز و تلاشی که برای نظارت بر فعالیت متخلفان در بازار شده در کاهش قیمت ارز طی چندماه اخیر موثر بوده که پیش‌بینی می‌شود از این پس نیز با تداوم سیاست‌های کنترلی، حداقل دیگر شاهد افزایش آنچنانی نرخ ارز نباشیم. در کل باید بپذیریم که ذخایر ارزی محدود هستند و دولت برای عرضه ارز احتیاط به خرج می‌دهد. یکی از وظایف بانک مرکزی در این میان، کاهش تقاضای سفته‌بازی در بازار است که سیاست‌های کنترلی بر بازار بخشی از آن را مهار می‌کند. اما این سیاست نیز در گرو افزایش هم‌زمان ارزش پول ملی است وگرنه در غیر این

روود بانک مرکزی به بازار ارز با اختیاراتی که در چندماه گذشته به‌وی محول شد، آرامش نسبی را –به نسبت دوره قبل از آن– در بازار برقرار کرد و تحت‌تاثیر همین فضای روانی بود که تعداد زیادی از دارندگان ارز در پشت درهای صراف‌ها برای فروش ارز، تجمع کردند، بنابراین بازار ارز در قیضه انتظارات تورمی مردم است و اینکه این انتظارات چگونه می‌تواند سرنوشت بازار ارز را به‌طور مثبتی رقم بزند، بستگی به عملکرد مسئولان برای مدیریت این جو روانی و انتظارات تورمی بازار دارد. هرچند نمی‌توان منکر تأثیر تحریم و کاهش ذخایر ارزی بر بازار ارز بود، اما بخش عمده‌ای از افزایش نرخ ارز به همین